

Mircea Bârsilă

Desfășurarea temporală a „împărățiilor”, în Biblie, este una de factură rectilinie, iar noua vârstă, simbolizată de piatra distrugătoare și care s-a prefăcut, apoi, într-un munte, va fi veșnică.

Mircea Bârsilă

studii

VÂRSTELE LUMII

Dinamica vârstelor omenirii a fost marcată, în vechile mitologii, de legea unei continue decăderi. Oamenii Vârstei de Aur aveau o viață fericită și incredibil de lungă în comparație cu cei din ciclurile următoare (Vârsta de Argint, Vârsta de Bronz, Vârsta Eroilor) și mai ales cu cei din epoca Vârstei de Fier. Este posibil ca Hesiod, cel dintâi autor care a valorificat literar tematica mitului **Vârstelor omenirii**, să se fi inspirat nu numai din tradiția orală, ci și din unul sau mai multe poeme antropogonice, care, din păcate, se vor fi pierdut. În mitul hesiodic al *Vârstelor omenirii*, au fost unificate „două tradiții diferite, de bună seamă independente la origine: pe de o parte, mitul genealogic al vârstelor, legat de simbolismul metalelor și care povestea declinul moral al umanității; pe de altă parte, o diviziune structurală a lumii divine ce urma să fie explicată prin remanierea schemei mitice primitive în vederea introducerii unei vârste a eroilor”. (Jean-Pierre Vernant, *Mit și gândire în Grecia antică*, Ed. Meridiane, București, 1995, p. 33, trad. de Zoe Petre și Andrei Niculescu). „Amintirea” Vârstei de Aur a trecut printr-un îndelungat proces de interferență cu așa-numitele **topos-uri ale fericirii**: orfica Insulă a Fericirilor, Cîmpiile Elizee, Paradisul terestru numit Arcadia, Paradisul celest destinat sufletelor celor „aleși”, lumea din universul mitic al colindelor religioase și din anumite basme, fericitele ținuturi hiperboreene unde nu se putea ajunge „nici pe corabie, nici pe jos”, ci doar în mod miraculos.

La acest trecut, un trecut **ucronic** și care este proiectat în **illo tempore** se referă și Eminescu în prima strofă a basmului versificat *Fata-n grădina de aur*: „A fost o dat-un împărat, el fu-ncă/În vremi de aur ce nu pot să-ntorn./Când în păduri, în lacuri, lanuri, luncă/Vorbeai cu zeii de sunai din corn.” În Vârsta de Fier (Kali-Yuga), oamenii au fost supuși grijilor, suferințelor, bolilor, nevoii de a munci și răului numit **îmbătrânire**. „Căderea” lumii și lupta cu existența încă de la începutul *Vârstei de Fier* l-au atras și pe Vergiliu, în cea dintâi Carte a *Georgicelor*. Jupiter, mâniat, a ascuns focul, a adus otrava viperelor, a poruncit lupilor să prade și a retras fericirea din lume silindu-i, astfel, pe oameni să născocască felurite unelte din lemn și din fierul necunoscut până atunci, spre a face față cumplitelor vitregii ale naturii: „Niciun plugar nu trudea la vreun lan înainte de Joe;/Nu era voie să-mparți, să-nsemnezi prin anume răzoare/Țarina; totul al obștii era; și pământul pe-atuncea/Darnic mai mult întindea orișice, necerându-i-o nimeni./Joe adaoase reaua otravă năpârcilor negre./El poruncit-a ca lupii să prade, ca marea să fiarbă,/El scuturat-a de miere copacii, ascunsu-ne-a focul/Și ne secă-ndestulatele râuri de vin de prin câmpuri (...)/Numai pe-ncet, ca, arând, să cate-ale grâului spice,/Ca să sloboadă din vine de cremene-nchisa scânteie./Numai atunci a simțit o ciobacă pe spatele-i fluviul,/Corăbierul atunci numără și cheamă cu un nume/Cloșca, Hiadele, Carul cel luciu născut din Licaon./Fiarele cum să le prinzi cu un laț, viclenirea cu vâscul/S-a născocit, și cu câini cum să-mpresori pădurile-ntinse./(...) /Fierul cel tare apăru și îndat' hârșcăi ferestrăul,/Căci la-nceput se crăpau doar cu pene mai moile lemne;/Arte-au venit felurite. Atunci biruiră în toate/Trudnica muncă și junghiul, în dura-ne viață, al lipsei./Ceres întâi învăță pe om să răstoarne cu plugul/Țarina, când îndeajuns nu mai dară nici ghindă, nici poame/Codrii cei sfinți și Dodona răspunse cu nu-n loc de hrană./Boala-n curând se adause grânelor:

răul tăciune/Roase atunci paiul și sterp, peste câmpuri, țepos, covârșit-a/Scaul; pierdut secerișul, în locu-i e aspră pădure/Deasă de brusturi, de spini și-ntre holdele strălucitoare/Mult stricăcioasa neghină, odosul, de-acestea-s stăpâne.Căci de nu lupti cu pământul întruna cu grebla, nu sperii/Stolul de păsări prin zgomot, nu-nfrîngi cu cosorul copacii/Care fac umbră pe-ogor și, smerit, nu te rogi pentru ploaie,/Vai! vei privi în zadar ale altuia pline grânare/Și-i scutura în pădure stejari ca să-ți stâmpere foamea.“ („Munca ogorului”. Cartea I, *Georgice*, în Vergiliu, *Bucolice*. *Georgice*, EPLU, București, 1967, versurile 125-140; 143-159, trad. de D. Murărașu).

În scrierile unor filosofi eleați, dar și în unele scrieri satirice se găsesc aluzii și chiar și referiri ferme la utopicele Vremuri de Aur **ce vor veni** într-un viitor nu prea depărtat, când oamenii vor avea înțelepciunea de a renunța la toate relele ce caracterizează etapa „de fier” a existenței umane.

În *Bucolica IV (Pollio)*, de pildă, începutul *Veacului de aur* bate deja la ușile oamenilor. Vergiliu „cântă” apropiata întoarcere a domniei lui Saturn („Se întoarce și Fecioara și saturnica domnie”) și vestește coborârea enigmaticului *prunc* din cer, pe care teologii creștini l-au identificat cu Iisus: «O progenitură nouă se coboar-acum din cer./Pruncului cu care, însă, veacul, mai întâi, de fier/Va-nceta și-n toată lumea **cel de aur** va să vină./ (Febus chiar acum domnește) ocrotire dă-i, Lucină!/Faima veacului va-ncepe chiar sub consulatul tău/Pollio! Luni mari de-acum iarăși vor urma mereu (...)./Căci pământul orișunde va fi iarăși roditor:/N-ai să vezi cosor în vie și nici săpă pe ogor!/De la jug, atunci, plugarul cel vânjos va scoate boii/Și văpsită-n fel de fețe n-o să mintă lâna oii,/Ci berbecul, la pășune, de la sine-și va schimba/Când în purpură suavă, când în galben lâna sa,/Și în roș aprins ca focul mieii au să se îmbrace!/Parcelle, ale ursitei nesmintite prooroace./Zis-au fuselor: „Să toarceți numai secolii fericiri!”/Spre onoruri – vine vremea! – mână pașii tăi grăbiți./Scumpa zeilor odrasla, nalt vlăstar din Joe Sfântul!/Uite cum de bucurie se cutremură pământul,/Bolta lumii, largul mării și văzduhul cel senin;/Uite câtă veselie pentru anii care vin»³ (trad.de Teodor Naum).

Vârstele omenirii sunt reprezentate, în *Infernul* lui Dante, de figura bătrânului (de pe muntele Ida) ale cărui lacrimi unite formează fluviile infernale: „Și-n munte sus, ca bradu-înfipit în stîncă,/Șade-un bătrîn cu spata-n răsărit/Și către Roma ochii lui și-aruncă./Din aur fin e capul lui cioplit/Și piept și brațe din argint, ocale,/Iar pântecul de-aramă-i făurit./ Piciorul stîng e din oțel de zale,/Iar dreptul e din lut și rezemat/Stă-n el pe stei, smuțindu-se din șale./ Afar' de cap, tot trupu-i e brăzdat,/De crăpături din care curg agale/De lacrimi stropi și muntele-l străbat,/Pân ce-ajung în iad să se prăvale,/Și-aici sînt Flegeton și Stix, precum/Și Aheron; se scurg apoi în vale,/De unde-n jos nu-i chip să-și facă drum;/Cocito-i zice-acelui jalnic rîu și-l vei vedea;/Deci alta nu-ți mai spun”. (Dante Alighieri, *Infernul*, Cântul 14, vs.103-120, trad. de Eta Boeriu).

Aluzia alegorică la vârstele omenirii fuzionează, în poemul *Demonism*, de Eminescu, cu miturile *de origine* potrivit cărora lucrurile lumii (cerul, pământul, munții, iarba, apele, etc.) s-au născut din trupul unei făpturi rele, monstruoase, ucise, în mod violent, de adversarul său, precum Tiamat în poemul mesopotamian al creației (*Enuma Eliș*). În *Demonism*, codrii sunt

părul bătrânului Titan, pe fața sa curg fluviul de lacrimi, sângele i s-a prefăcut în aur, iar mușchii, în argint și fier: „Titan bătrîn, cu aspru păr de codri,/Plînge în veci pe creții feții sale/Fluvii de lacrimi/(...)/Sângele său/Se prefăcu în aur, iară mușchii/Se prefăcură în argint și fier” (*Demonism*, versurile 137-139 și 146-148, în M. Eminescu, *Poezii I*, Editura Minerva București, 1982, p. 117, ediție critică de D. Murărașu).

Modelul reprezentării dantești a vârstelor omenirii se află în *Biblie*. În al doilea an al domniei sale, Nebucadnețar, împăratul Babilonului, era tulburat de niște vise enigmatice. Spre dezlegarea lor, au fost chemați scribii, cititorii în stele, descântătorii și înțelepții caldeeni, sub amenințarea că, dacă nu vor izbuti, vor fi făcuți bucăți, iar casele lor vor deveni un morman de murdării. Hotărârea împăratului ca înțelepții să fie omorâți l-a determinat pe Daniel, care se numea Belșațar, să-i ceară lui Arioc să-l ducă la împărat. Ajuns în fața împăratului, Daniel i-a mărturisit : „ în ce mă privește, mi s-a descoperit taina aceasta, nu pentru că ar fi în mine o înțelepciune mai mare decât a celor vii, ci pentru ca să se dea împăratului explicarea ei și să poți cunoaște gândurile inimii tale. Tu, împărate, te uitai, și iată, ai văzut un chip mare. Chipul acesta era foarte mare și de o strălucire nemaipomenită. Stătea în picioare înaintea ta și înfățișarea lui era înfricoșătoare.Capul chipului acestuia era de aur curat; pieptul și brațele îi erau de argint; pânțele și coapsele-i erau de bronz; fluierle picioarelor, de fier; picioarele, parte de fier și parte de lut. Tu te uitai, până ce s-a dezlipit o piatră, fără ajutorul vreunei mâini, a izbit piciorul de fier și de lut ale chipului și le-a făcut bucăți. Atunci fierul, lutul, bronzul, argintul și aurul s-au sfărâmat împreună și au devenit ca pleava din arie,vara; le-a luat vântul, și nici un loc nu s-a mai găsit pentru ele. Dar piatra, care lovise chipul, s-a făcut un munte mare și a umplut tot pământul.”

(Daniel, 2, 30-35). În talmăcirea lui Daniel, capul de aur este vremea împărăției lui Nebucadnețar, iar celelalte elemente reprezintă următoarele epoci istorice aflate într-un continuu declin. După cea de a patra împărăție, „parte de lut de olar și parte de fier”, dar care are în ea „ceva din tăria fierului”, se va ridica cea de a cincea – simbolizată de piatra care a sfărâmat fierul, bronzul, lutul, argintul și aurul – și care, la fel ca un munte, va dăinui pentru totdeauna.

În *Munci și zile*, Hesiod își exprima regretul de a nu se fi născut *mai devreme* sau *mai târziu*. Gândul legat de expresia „mai târziu” trezește anumite nedumeriri, dacă se ține seama de „evoluția” continuă spre rău a omenirii. Jean-Pierre Vernant (op. cit.) a sesizat că respectivul gând atrage atenția asupra *ciclicității* timpului hesiodic. După încheierea celor cinci etape, ciclul se va relua: în aceeași ordine sau poate în ordine inversă.

Desfășurarea temporală a „împărățiilor”, în *Biblie*, este una de factură *rectilinie*, iar noua vârstă, simbolizată de piatra distrugătoare și care s-a prefăcut, apoi, într-un munte, va fi veșnică.

Dumitru Chioaru, orficul mîntuit

Ultimele două volume semnate de Dumitru Chioaru, „Mușuroiul de lumină” (Editura Tracus Arte, 2016) și „Ars orphica” (Editura Limes, 2017), sunt antologii care dau măsura unui poet optzecist al cărui parcurs se situează în afara „traseului” generației, cu o poezie care pendulează între jocul patetic al imaginației și o anumită exultanță reflexivă. Reflexivitatea este una din categoria reveriilor livești, cu incursiuni – pentru orice ardelean care se respectă! – și în spațiul blagian, însă cu o sensibilitate nouă, trecută prin „purgatoriul” postmodernității: „Prieten, / în memoria lîmpe avem / puțină veșnicie. / Împotrivesc-te unui copil să se joace: / prin porumb am pierdut odată un inel / și-am ieșit pe marginea drumului / rugîndu-l să mi-l înapoieze – de fapt / nu era nimeni acolo. / Ai văzut și tu liliacul zburînd / seara: cîtă frică-mi era cînd deodată / îl auzeam - flîit cunoscut - / Nu pot, prietene, să spun mai departe / memoria se tulbură; frînturile / numai rămîn. Dacă vîi ai să vezi / la țară lîngă lan boabe împrăștiate de grîu / un spor părăsit de lumină. Cuvintele / nu pot să participe. Amintește-ți / un drum de iarnă pe care mergeam amîndoi / tăcuți pînă cînd am strigat: / ce-am strigat, prietene? – fulgii / se topeau în gură. Dacă strigam / ar fi auzit pădurea liniștită / poate prea liniștită / hotarele pe care ningea / nu puteau să răspundă iar tu / simțea aceași apăsare ca mine / (...) / Prietene, memoria se pierde – în ea / respiră un zeu” (Poemul memoriei din vol. „Mușuroiul de lumină”).

Intensitatea memoriei este, de altfel, un catalizator al poeziei lui Dumitru Chioaru, poetul trăiește pentru a-și aminti / reaminti imanența unui spațiu din care a fost izgonit într-o ipotetică despărțire de paradis, o abordare orphică pe care și-o însușește printr-un manifest propriu în deschiderea volumului „Ars orphica”: „Între poezii generației '80, eu am rămas, cu riscul de a fi considerat retardat estetic, fidel pînă la obsesie poeziei orfice izvorîte din lirism, dar și din reflecție asupra ei însăși. Am constatat recitîndu-le că, în toate volumele și antologiile de autor publicate, există acest gen de poeme cu caracter autoreflexiv care transmit un mesaj orfic în formule diferite de expresie, marcînd momentele evoluției gîndirii mele poetice de la una ceremonioasă, mitizantă, pînă la alta ironică, demitizantă. Nu întîmplător însă, această antologie tematică începe și se termină cu invocarea Poesiei, în care îmi asum destinul generației mele din solidaritate etică și, totodată, mă delimitiez estetic tocmai prin încrederea în poezia orfică pe care, în ciuda unei tăceri de cîțiva ani, voi continua să o cultiv ca pe propria grădînă.” Poezia lui Dumitru Chioaru este, din această perspectivă, o ceremonie invocatoare, o discreție rafinată însoțită „epica lirică”, analogia și nu identitatea caracterizează textul poetic, pentru că „sinceritatea poetică” este, pentru orice poet adevărat, un truc, așa cum zeii l-au amăgit pe Orfeu cu un truc în locul recuperării iubitei sale: „Mă luminez de verde / și intru înfrunzînd / în poem – / dar verzi-s ochii dragostei mele / ca într-o savană mă pierd / un leu ce-și ocrotește puii / ca pe alte trupuri ale lui / verzi / anii dragostei mele / unul dintr-altul crescînd / cum creanga de vîsc e arborele însuși / la scara / eternității verzi – / mă luminez mă luminez / și intru înfrunzînd în moarte.” (Mă luminez de verde, din vol. „Ars orphica”). Numai că Orfeu-ul nostru nu (mai) este personajul mitic care domolea valurile mării cu lira și cu „viersul” său, de data asta e un personaj care a coborît într-o lume dintr-o (i-) realitate extrem de greu de domolit, pe care mai mult trebuie să o îngîni, decît să o transformi. Euridice pare să fie iubita pe care a/ai pierdut-o înainte de a o găsi: „Cu lira lui dezacordată trece / Orfeu pe sub bolțile de piatră crăpate – / tai peste începutul acestui poem / și rămîn doar bolțile de piatră crăpate / dintr-un oraș unde rîznea e rege / și brînză regină / nebunii fac tumbă în săli de consiliu / după uși capitonate / se ghicește-n cafea /

masca sub care regele va veni deseară / la balul femeilor divorțate / de pielea lor naturală / la biserici se caută în osuare / strămoșul preotului zburător / prin fumul lumînărilor de ceară / vestind că apocalipsa-i o telenovelă / uniforme-s periate la colțuri de stradă / cu cele mai deocheate cîntece de cartier / așa-s băieții cu mușchi de plastilină / pentru antrenorul cu ochelari fumurii / să umble după femeia de marijuana / care va naște copilul / cu capul cît un chibrit – / tai iarăși versuri tai pînă inspirația avortează / și corzile lirei ard cu flacără violetă / într-un bar de noapte / sub degetele lui Orfeu / în timp ce o umbră de meserie / se lipește lascivă ca un aș / de trupul său absent”. Un Orfeu mai degrabă insurgent, „postmodern”, domină peisajul poetic la Dumitru Chioaru, în același timp Euridice e o absență subînțeleasă „în peisaj”, e mai mult imaterială, greu de domolit de cuvinte totuși, așa cum e iubirea deontodeauna: „Orfeu ajuns la pace cu ispita / de-a privi în urmă / privește doar pe jumătate întors / umbra Euridiceii sfîșindu-se de bordul mașinilor / cînd zorii îi șterg tăcuți urma / deghizați în oameni de ordine / pe-o stradă în pantă / se retrage la o parte spre zid / speriat de claxonul unei mașini / din care i se face un semn necunoscut – / semafoarele clipesc ca ochii verzi ai Euridiceii / absurdului trecător ce traversează strada / de parcă ar fi un orb însoțit / de două umbre mereu – / să fie oare cele două aripi / care odată și odată / i se vor deschide uriașe spre zări?” (Semn necunoscut, vol. *Ars orphica*). Facem un recurs la romanticul Goethe care propune în dialogurile sale cu Johann Peter Eckermann o definire rațională a iubirii. Dar mai poate fi iubirea rațională? Rațiunea iubirii e, prin definiție, iraționalitatea. Și tot Goethe intervine, ca o demonstrație că forma accesibilă a divinului este iubirea: „Să fii iubit pentru ceea ce ești e cea mai mare excepție. Cei mai mulți iubesc în celălalt doar ceea ce-i împrumută, sinele lor, versiunea pe care o au despre ei”. Aceasta este, în fond, definiția orfismului, a stării orfice, o translație a suferinței în cîntec, o proiecție a sinelui chiar într-o stîncă, pe urmele lui Pygmalion, bunăoară. Și dacă Aristotel, spre deosebire de Platon, ne învață că inteligibilul este sesizat în cadrul unei estetici, și nu al unei dialectici, dacă el substituie astfel conceptului unei ordini ideale viziunea unei ordini reale, nu este mai puțin adevărat că această ordine - ca și frumusețea ființei iubite, ca și spațiul nemuririi, al tineretii fără bătrînețe - nu se oferă intuiției noastre decît din depărtare. Desigur, această distanță nu mai este distanța infinită și ireală prin infinitatea ei, care ne separă de o altă lume; dar, în interiorul acestei lumi, ea ne separă de o regiune pentru care nu este suficientă o conversiune ideală ca să ne apropie de ea. Așa cum sugera (și) Parmenide, viziunea este prezența în absență, ea garantează apartenența subiectului și a obiectului la aceeași lume, dar nu face decît ca separarea lor să fie și mai acută și, poate, mai dureroasă. La Dumitru Chioaru această „prezență în absență” este poezia însăși: „Azi trupul meu este atît de greoi / de parcă am închiriat un cadavru – / pe degetele groase de la picioare se sprijină tavanul / ca un giulgiu de piatră albă / cu brațele trosnind din încheieturi mă strîng / cît pot de tare unghiile învinețite / deschid în carne izvorul unui sînge sur – / punct și de la capăt! îmi zice surioara bufniță / tresărîndu-mi pe piept din hîrțile mototolite / punct și de la capăt Poesie! / amantă posesivă numai în labirintul / promiscu al cuvintelor – / zilele trecute un om mi-a spus o vorbă / pe care am tocat-o mărunt mărunt / pînă am dat-o dracului pomană – / iată-mă acum domn al tăcerii / de parcă m-aș privi într-o oglindă indiferent / dacă cel încercănat cărunț și tras la față / sînt eu sau e altul / - întorc oglînzii spatele și / mă îndrept simțîndu-mi trupul / mai ușor ca tăcerea / dinainte de primul și după ultimul / cuvînt” (Mai ușor ca tăcerea, din vol. *Ars*

orphica).

Mai trebuie spus că există la Dumitru Chioaru o sacralizare prin melancolie a spațiului în care viețuiește / supraviețuiește, de fapt tot o formă de iubire. Căci, nu-i așa?, „iubirea de sine e creație” și e tributară iubirii celorlalți după cum spune Rabindranath Tagore. În „Sadhana. Calea Desăvîrșirii”, Tagore realizează această legătură între libertate și constrîngere în iubire, prezentă la poezii orfici, o trăsătură a orfismului de fapt, „a găsirii în negăsire”, vorba lui Noica: „La un pol al iubirii stă personalitatea, la celălalt pol impersonalitatea. La unul afirmația pozitivă: aici sînt eu; la celălalt, tot așa de hotărîtă, afirmația negativă: eu nu sînt. Dacă acest Eu n-ar exista, ce ar fi iubirea? Și iarăși: dacă n-ar exista nimic decît acest Eu, cum ar fi cu puțință iubirea? În iubire, libertate și constrîngere nu sînt contraste. Căci iubirea e liberă și constrînsă în același timp. Dacă Dumnezeu ar fi liber numai, n-ar exista creația. Cel infinit s-a înfășurat în misterul mărginirii; prin el, care e iubirea, finitul și infinitul s-au făcut una”. La Dumitru Chioaru pînă și un mușuroi de cîrțiță (sau poate numai atîta?) este un pas în aspirația spre iubire, spre absolut: „Disperat pînă la Dumnezeu / de existența mea de cîrțiță / ce sapă-n lumină tunele de poezie / pentru a-i vorbi / mi-am cioplit un monument / ca mușuroiul de cîrțiță / peste care mișună furnici / și crește mai înaltă iarba – / asta e tot, Doamne? / asta e tot” (Mușuroiul de lumină).

Realitatea imediată, în poezia lui Dumitru Chioaru, nu este utopică ci mai degrabă distopică, o anume contondență pune în dificultate ființa interioară care se regăsește fără nicio puțință de apărare, „ființa poetică” este rănită chiar (și) de contactul cu lumina. Astfel, un joc patetic al imaginației crează din orice contact cu realitatea o stare de martiraj asumat, căutat chiar, un fel de „viciu al suferinței”, după cum spune Călinescu în „Universul poeziei”: „Noaptea vine în oraș pe roți. / Un trecător e lovit / și sîngele în bătaia verde a vîntului. / Se închid magazinele; / a mai trecut / o zi / și contabilul ridică / spatele împaiat de la birou. / Ochii unui chelner / se vîrît ca monezile. / Trupul meu tremura cînd mă apropiam de lumină / ca de o femeie despuiată. / Atunci au strigat: / uite o inimă! / Dar inima e zeul nostru asasinat! Noaptea / rostogolindu-se pe roți / în oraș” (Nocturnă, din vol. *Mușuroiul de lumină*).

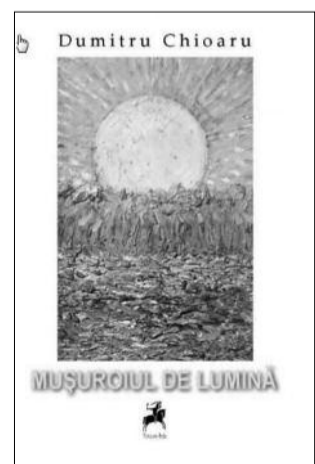
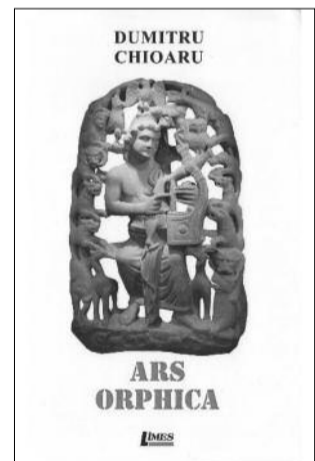
„Poet al poeziei”, sedus de voluptățile (supra-) ființei care (con-) locuiește textul, poetul trăiește pericolos intrînd într-un dialog care excede materialitatea agresivă. Poezia nu este, în acest caz, doar text, sau doar „o retorică” înăbușită de regulile scrierii poemului, așa cum (ar) spune (un) Mircea Ivănescu, ci este mai mult, o mistică care te smulge cu totul din (i-) realitatea imediată: „Dragul meu – surîde Poesia – / ești tot mai trist și ursuz / numai eu îți pot trece pragul / găsindu-te acoperit de cărți / mi-e milă de singurătatea ta / și teamă de mine – / am băut ceva într-un bar / cu niște poeți gălăgioși / rași în cap cu ochelari de soare / îmbrăcați în blue jeans și sacou / din catifea raiată / ca domnul Faustofel -- vorbeau de nevoia de-a face curat - în literatură – / tot ce s-a scris miroase a maculatură! / zise unul trîgînd linie / cu o monedă pe masă / să lăsăm uitării arca lui Noe / și să ne așternem pe scris / am inventat poezia! / spuse altul privindu-mă fix / și băgîndu-mi mîna sub fustă / creația e un viol! / (s-au topit bolborosind în alcool) – / mai toarnă-mi și mie-n pahar / să rămînă la tine ultima picătură / de inspirație” (Poesia, IV, din vol. *Ars orphica*).

Aflat la un bilanț de etapă, cu două antologii în ultimul an, optzecist rămas în cursă și gata de noi isprăvi editoriale, Dumitru Chioaru a ales să fie (și este) un orfic mîntuit, care a rămas decisiv de partea Poeziei care nu-și păcălește nici autorul, nici cititorul.

Piatra Neamț, noiembrie 2017

Aflat la un bilanț de etapă, cu două antologii în ultimul an, optzecist rămas în cursă și gata de noi isprăvi editoriale, Dumitru Chioaru a ales să fie (și este) un orfic mîntuit, care a rămas decisiv de partea Poeziei care nu-și păcălește nici autorul, nici cititorul.

O carte în serviciul istoriei literare

Gheorghe Grigurcu este unul dintre cei mai importanți scriitori de azi, poet, istoric și critic literar, memorialist, autor de aforisme, publicist, dar (nu mai puțin important) și un model de corectitudine morală, de sânguință, discret, modest, devotat până la fanatism cititului și scrisului, un benedictin, cizelând stilistic verbul, aspirând la desăvârșire. Ajuns la o vârstă respectabilă, merita cu prisosință un studiu exegetic, ceea ce s-a și întâmplat, gorjanul Ion Trancău publicând o micromonografie, *Miracol grigurcian* (Editura Pim, Iași, 2016). Lucrarea este interesantă, întrucât oferă date biografice ordonate, mai puțin cunoscute, și se ocupă succint și de principalele domenii ale operei.

Aflăm astfel că Gheorghe Grigurcu s-a născut la Soroca, în anul 1936, având o copilărie agitată. Familia sa, ca multe altele, a fost nevoită, din cauza vicisitudinilor istoriei, să se refugieze, după cedarea Basarabiei, la Gheorghieni, să se întoarcă, apoi, acasă, după reîntregire, și, din nou, să plece, stabilindu-se la Peșteana Jiu, și apoi la Târgu-Jiu. Părinții erau intelectuali, tatăl, inginer agronom, mama, profesoară. Până la patru ani, viitorul scriitor a vorbit în familie limba rusă. În copilărie, va mărturisi, avea preferință pentru lectura unor cărți serioase de istorie. A urmat studii universitare la Cluj și, apoi, și-a susținut doctoratul la București, cu o lucrare despre George Bacovia, avându-l drept coordonator pe istoricul literar Al. Piru. Având un temperament insubordonat, este îndepărtat, din motive politice, din redacția revistei *Familia*. Ion Trancău surprinde cu exactitate starea precară în care se afla, în acel moment, scriitorul: „În felul acesta a rămas mereu pe drumuri, surghiunit, suspect și urmărit ca un scriitor incomod, chiar subversiv, marginalizat, cu domiciliul forțat, izolat cu familia pe meleaguri gorjene, la Peșteana Jiu și la Târgu Jiu” (pp. 13-14). În privința profilului său moral, Gheorghe Grigurcu își va menține poziția intransigentă și după 1989. Polemist redutabil, el sancționează duplicitatea și oportunismul, susținând consecvența morală, dar și, pe plan geopolitic, solidaritatea și coeziunea fraternală dintre România și Basarabia. Tânărul scriitor a fost un nonconformist, un insurgent, suferind adesea repercusiunile poziției sale: debutul târziu,

îndepărtarea din redacția revistei *Familia*, exmatricularea din *Școala de Literatură Mihai Eminescu*, marginalizarea prin blocarea accesului la vârful vieții literare sau academice.

Multe dintre aserțiunile lui Ion Trancău au ca sursă interviurile scriitorului, în special pe cele publicate de Dora Pavel în volumul *O provocare a destinului*, menite să dezvăluie, direct de la protagonist, aspecte de profunzime ale vieții, gândirii și creației acestuia: „Ca veritabil biograf și exeget literar, înzestrat cu spirit critic comprehensiv, Dora Pavel consideră cartea *O provocare* adresată destinului ca fiind *romanul propriului destin*, semnat de ficționalizatul Grigurcu, scriitorul proteic, *adică poetul, eseistul, criticul literar, polemistul sau autorul de aforisme, dar și prozatorul Gheorghe Grigurcu*, care se dovedește aici, rând pe rând, *filosof, moralist, hermeneut sau enciclopedist, devenind o sursă inepuizabilă de înțelepciune și vorbe sentențioase, de propoziții sapiențiale sau oraculare, precum cele ale atât de invocatului Socrate*.” (p. 41). Se configurează, astfel, un portret *par lui même*, cum formulează monografistul, relevând vocația narativă (neexersată) a scriitorului, asumarea naturii ficționale, tentația perfecțiunii, lipsa preocupării pentru promovarea propriei imagini, totuși, implicarea în realitatea crudă, sapiențialitatea inclusă în discurs, aplicarea criteriului estetic (maiorescian) în cunoașterea literară, moralitatea drept criteriu firesc al relațiilor umane, exilul interior în care și-a menținut autenticitatea neviciată, spiritul polemic cu funcție renovatoare: „Gheorghe Grigurcu are întotdeauna în critica literară și în polemică eleganța clasică a omului de caracter și face trimitere la celebra definiție a naturalistului și a scriitorului francez Buffon (Georges Louis Leclerc de Buffon – 1707-1788), după care stilul este chiar omul.” (p. 55).

În capitolul *Poetul și Criticul* se evită tratarea descriptivă a celor două domenii ale creației lui Gheorghe Grigurcu și se apelează la aspecte teoretice, eseistice, deduse din interviuri sau scrieri cu caracter autobiografic. Este expusă astfel viziunea scriitorului (cu origine în E. Lovinescu și G. Călinescu) cu privire la compatibilitatea dintre exercițiul critic și cel literar, coabitând în același autor.

Se extrage, tot din convorbirile cu Dora Pavel, profesiunea de credință, principii ale propriei estetice, observații autoreferențiale. Criticul, se susține, trebuie să aibă, asemenea poetului, personalitate estetică. Gheorghe Grigurcu respinge clasificarea scriitorilor după criteriul generaționist. Comentariile rămân însă, în general, în afara textelor, ocupându-se de identificarea ideologiei literare, de contextele generative ale operei. Când se face o analiză concretă, se rămâne la stadiul de generalități: „Opera în versuri a lui Gheorghe Grigurcu are amplitudine și densitate, expresivitatea metaforică amplificându-i, uneori, ermetismul, dar, paradoxal, facilitând exegeza și evaluarea critică. [...] Poetul nu poate fi suspectat de reminiscențe lirice interbelice, argheziene, la nivelul limbajului, unde ni se relevă ca un alt înconfundabil magician al cuvântului, iar la nivelul imagisticii, ca discipol al lui Lucian Blaga.” (pp. 74-75). Interesantă este afirmația privitoare la modelele morale, destinate, alese de scriitor: „Gheorghe Grigurcu i-a urmat în neîngrădita libertate a exilului interior, pe acești idoli ai tinereții sale, Tudor Arghezi și Lucian Blaga, atenuând vicisitudinile comuniste și postcomuniste cu arsenalul ofensiv și defensiv al operei sale protestatere.” (p. 76). Dar modalitatea de a analiza comparativ poeme selectate din cei patru autori considerați afini, Mihai Eminescu, Lucian Blaga, Tudor Arghezi și Gheorghe Grigurcu, este nerelevantă și neproductivă.

Opera (poetică și critică) a lui Gheorghe Grigurcu este copleșitoare prin bogăție, rafinement, diversitate, seriozitate. Ea merită, din plin, o *macro-monografie*. Ion Trancău deschide un drum, încearcă o variantă evaluativă, aceea, mai mult, a exteriorității creației, a declarațiilor scriitorului și a opiniilor câtorva interpreți ai acesteia. Unele stângăcii și unele reminiscențe didactice, trădând profesia (onorabilă) a monografistului, sunt neevitabile. De asemenea, se impunea o mai strictă sistematizare și o mai temeinică aprofundare. Lucrarea, însă, este plină de vivacitate, propune un unghi de cercetare cu multe idei oportune, fiind, așa cum recunoaște chiar autorul, o introducere, prima de acest fel despre reputatul scriitor.

Opera (poetică și critică) a lui Gheorghe Grigurcu este copleșitoare prin bogăție, rafinement, diversitate, seriozitate. Ea merită, din plin, o macro-monografie.

C. Voinescu

Like gramatica

„Scheleți” făcând parada modei

*Scrie cineva, pe facebook, că A VIZIONAT o expoziție de costume populare, undeva în țară. A VIZIONA, verb cu etimonul francezesc visionner, poartă sensul, nealterat încă, de a PRIVI UN FILM sau UN SPECTACOL. Cum expoziția nu este nici film, nici spectacol în mișcare, ea poate fi doar PRIVITĂ, ADMIRATĂ, dacă aceste vorbe mai vechi nu ni se par cumva sub demnitatea epocii. Zice Negruzzi: Tot orașul... se adunase ca să privească alergarea de cai.

*Nu știu cine se mai poate ține la vorbitorii cărora li se pare firesc să așeze prepoziția „pe” unde nu-i este locul: Parlamentul discută Legea PE agricultură, Gigel candidează PE colegiul 21, doctorul X este de gardă PE cardiologie, au construit șoseaua PE fonduri europene... etc. Corect este: Legea PRIVIND agricultura..., candidează PENTRU colegiul..., este de gardă LA cardiologie..., au construit DIN fonduri europene..., dar preluarea fără discernământ logic și lexical a unor influențe din limba engleză, nivelul, uneori prea scăzut, de cultură a comunicării, respingerea normei, comoditatea și lipsa de respect față de limba română duc aici.

*Apoi s-au urcat pe scenă, scrie cineva, pe facebook, niște SCHELEȚI, care au făcut parada modei. Fie că e vorba de sistemul osos, fie că e vorba de schelărie sau de o structură oarecare, pluralul substantivului neutru venind din latină (sceletus), prin filieră franceză (squelette) este SCHELETE (un schelet / două schelete). Îl au și grecii:

skeletos, și nemții: Skelett. O variantă veche, întâlnită la Costache Conachi, îl consemnează în forma scheletru, asemănându-se fonetic (vezi Scriban) cu italianescul schéletro. Zice Eminescu: Pe unele încete își mișcă legănat / Corăbii învechite scheletele de lemn.

*Se mai adaugă o LINGURIȚĂ MICĂ de sare – aflăm dintr-o rețetă de cozonac, postată pe facebook. Și, desigur, ni se recomandă să ne limităm pofta la o FELIUȚĂ... tot MICĂ. Este bine cunoscută preferința românilor pentru diminutivarea termenilor, mai ales din câmpul semantic al gastronomiei: ciorbiță de iedură la castronul din pâinică, fripturică la tăviță, cu cartofiori, prăjiturele, o țuiculiță, vinișor, că doar e... Pășticul. Sufixele diminutive -iță/-uță/-el etc. tocmai asta fac, micșorează, refuzând, din pricini de pleonasm, aportul semantic al adjectivului „mică”. Doi cheflii (la cârciumă): –Mici aveți? –Da! –Două mici, vă rog!

*ANTRENORUL, când le-a văzut pierzând, I S-A URCAT sângele-n cap – comentează cineva, pe facebook, un meci „de comă”. O greșală logico-gramaticală, numită anacoluthos (gr. anakolouthos – inconsecvență logică). Îndepărtând subordonata intercalată, rămâne o principală, nu doar strâmbă gramatical, ci și ilogică: ANTRENORUL I S-A URCAT... Substantivul ANTRENORUL a rămas izolat, în nominativ, ca posibil subiect, iar vorbirea a apucat-o pe alt făgaș, cu pronumele „I” în dativ, complement indirect reluat. Cui I s-a urcat...? ANTRENORULUI, desigur, tot în dativ, că pe el îl reia „I” (lui, îi, i). Zice Caragiale: Eu, domn’ judecător, reclam, pardon, onoarea mea, care m-a-njurat, și clondirul cu trei chile mastică prima, care venisem tomn’ atunci cu birja...

Era o prezentă

Era o prezentă
Dar nu se-arăta.
Mă trăia o ființă înaltă,
Mă respira.

Iar eu eram o blândă prelungire
A ei în aparentul real,
Un periscop în lumina difuză
Prin care mă căutam.

.....

Nu știu ce vede când privește prin mine
În abisul acesta ca de ocean.

Nu știu ce vis retrăiește
Când mă împlinește, mă simte
Măr copt, în cădere
Din pomul cunoașterii,
De pe ultimul ram.

Iepurele imaginar

Un iepure imaginar
Nu poate cădea în capcana
Pusă de mine-n poteca
De trecere spre pădurea din paradis.

Nu poate fi
Împușcat, alungat sau ucis.

El scapă teafăr și nevătămat
Prin ochiurile plasei
De spaime inventate.

El rămâne dincolo, mereu dincolo
De foamea mea, exilat
Într-o altă realitate.

Știe că e liber,
Niciodată învins
Și ne privește cu înțelegere
De pe tronul lui invizibil
Din vis.

Umbra tatălui

Umbra tatălui meu cobora
Fără el pe cărare.
O vedeam coborând, coborând
Fără el, ca o blândă-nserare.

Amprenta luminii din sufletul lui
Făcea posibilă umbra asta târzie.
El nu mai era, nu mai era
Dar continua să surprindă, să fie.

Și am văzut iarba cum se lasă călcată
De piciorul lui invizibil și ferm.
Și m-am dat laoparte cu spaimă,
Fără să îndrăznesc să-l mai chem.

Amprentă magnetică

Prezent aici, în acest acum
Sunt fără substanță,
Doar aripi și fum.

Doar cântec de înger,
Doar vibrație impregnată în tot —
Amprentă magnetică
Ce bătute biruitoare materia
Lumii ce sunt și am fost.

Nicolae Țăranu

Caraghiaur

- Allah e mare!
- Doar Dumnezeu știe...
- Turcu plăteam bre! – sare aprig Etem,
apoi trage cu nesaț din narghilea, așezându-se
mai bine între sulurile de perne înflorate,
din mătase.

Oftează adânc și își mijește ochii îngustați
de grăsime, ținându-și mâna încărcată de
ghiuluri pe legătura cu piei de sălbăticiuni
adusă în dar.

- Luam, mâncăm! Ce mai pofteam?!
întrebă ușor, viclean.

- Vin, bre! Ce-mi dai leșinăturile astea?

- Aduceam! Aduceam! Vin și șuberek! –
dă glas ridicat, semețindu-se pe culcuș și
întoarce anevoie capul acoperit cu turban
din mătase, galben înspicat cu verde, înspre
ușa scundă care dă la odăile din spate, prin
care răzbate miros de pilaf cu carne de oaie,
mâncare pe care turcii o gâtesc aproape
zilnic. Turcu plăteam! Ghiaur bun estem,
pehlivan mare estem, câine credincios
estem...

- Breee, nu mă mai face câine!

- Caraghiaur mare soitarău! zice
netulburat și cam șugubăt, mângâind cu
mâna pieile pe care i le-am adus. E-hee!...
Mare pezevenchi, mare pehlivan, bre! Știut:
mare, mare!

Nu-i răspund, îi zâmbesc în colțul gurii și
primesc lauda ca un om care știe ce face,
cum să se poarte cu turcii și cu creștinii, și
care-l cunoaște bine pe ciobagiul, este
printre puștii oameni din sat, cinstit, nu
doar dintre musulmani și dintre ai noștri,
nici nu duce vorba de colo, colo.

Sub chioșc prin frunzișul prăfuit al
corzilor de vie, a pătruns dinspre dereaua
aflată la câțiva pași, mai jos, în fața casei,
miros de nămol încins, răscolit de un cârd de
rațe care se bălăcesc și măcăne asurzitor.

- Grea treabă efendi! mă vait cu tâlc,
spărgând scurta tăcere, străduindu-mă în
gând să ghicesc ce-o să-mi ceară, fiindcă

degeaba nu m-a chemat.

- Grea estem, estem grea! Etem știam,
pașa pofteam cal bălan, alb! Harmăsar, bre!
Altcum ciobagiul nu mai estem, nici firman
la ghiaur nu luam!

- Așa-i, e greu! Greu, bre! întăresc serios,
afurisindu-l în gând și pe pașă și pe Etem.

Un cal bun, îndeosebi un armăsar, este
greu de găsit și costă mult – aproape patru
sute de galbeni, uneori, cei pur sânge, nu
mai spun unul alb, și o mie.

Cât despre firman nu-mi fac griji fiindcă
nu stau numai la mâna lui Etem, însă, este
bine ca el să creadă asta; poate nu o să-mi
scot toți galbenii, dar n-am încotro, știu însă
ce trebuie făcut pentru a nu rămâne păgubit,
iar, de obicei, ciobagiul îmi dă treburi care
aduc câștig.

Almalâul fiind cea mai apropiată așezare
de Silistra și printre cele mai înstărite din
caza, cu mereaua cea mai întinsă, locuitorii
săi sunt cam pizmuiți de creștinii din satele
din jur și chiar cele mai depărtate fiindcă
ciobagiul său, Etem, este folosit la tot soiul
de treburi de către mărimile cetății și chiar
de pașă, fiind mai repede înștiințat, multe
dintre acestea anevoioase, este adevărat că
acesta are oarecare trecere la aceștia, dar tot
trebuie să dea peșcheș peste peșcheș, în
afara pungii cu mahmudele de la începutul
ciobăgitului, nemaivorbind de bacșișurile
celor din jurul pașei...

- Descurcam, Etem știam, bre,
descurcam! Caraghiaur, des-cur-cam!
Allah... Dumnezeu rugam, descurcam!
Turcu plăteam, bre Lae!

- Bre, eu o să mă rog lui Dumnezeu să mă
ajute, iar mata roagă-te lui Allah, să te
ajute... Dumnezeu! E bine?

Etem râde înveselit, dând din cap iar eu
mă las într-o parte pentru a face loc uneia
dintre cadâne cu feregeaua lăsată pe față,
din câte îmi dau seama este cea pe care o văd
mai des făcându-și mijlocul în șalvării de

culoarea gutuii prin curte, să așeze pe
măsuță două câni cu vin și o tăviță cu bucăți
fierbinți de șuberek - semn de mare prețuire
că sunt servit de una din nevestele sale,
sârboaică parcă, al cărui trup visam să-l
sufoc odată în îmbrățișări de nenumărate
ori; Etem nu este singurul turc din Almalâul
care bea vin, și nici care are mai multe
neveste, ale lui sunt însă alese la Silistra.

- Amândoi bre, ghiaur, amândoi!

- Așa, pe amândoi!

Răsuflu adânc, trag cu brațul stâng peste
frunte, parcă pentru a scăpa de-o povară și
lămurit chipurile, întăresc învoiala:

- Bre, ai suflet bun!

- Da?! Așa ghiaur! Etem făceam turc, dacă
ascultam! Aduceam cadâna giugiuc!

Cu gândul la cele șapte, opt cadâne
ascunse de văluri de mătase în care sunt
înfășurate, ce își flutură șalvării prin ograda
casei ciobagiului de câte ori trece vreun
creștin călare, de obicei tinerel, care privește
iscoditor și pizmaș peste zidul din chirpici al
curții, nemaivorbind de vipera asta de
muiere cu ochii ascunși, dar care aruncă
când trebuie fulgere care te frig la suflet,
zâmbesc și-l întreb moale cu glas hazos:

- Doar una, bre? Atât?! Multe, nu una!

- Asta pofteam! Asta aduceam după ce
făceam turca! încuvințează serios Etem,
știind că aceasta-i dorința sa, să mă treacă la
Coran și prinde cana cu vin alb și o golește
cu gâlgăituri, mângâindu-și de câteva ori
gâtulejul. Nu spuneam la Allah! glumește,
plescând mulțumit.

- Nu te spun, efendi! Dar te bate
Dumnezeu! - și din două înghițituri golesc
ulcica. O să vezi! îl ameninț răzând,
gândindu-mă pătimaș ce bine este să ai mai
multe neveste, să te culci cu oricare vrei,
îndeosebi cu ochioasa asta căruia vreau să-i
beau sufletul.

**- Descurcam,
Etem știam,
bre,
descurcam!
Caraghiaur,
des-cur-cam!
Allah...
Dumnezeu
rugam,
descurcam!
Turcu
plăteam, bre
Lae!
- Bre, eu o să
mă rog lui
Dumnezeu să
mă ajute, iar
mata roagă-te
lui Allah, să te
ajute...
Dumnezeu! E
bine?**

litere

Nicolae Ionescu

Ce limpede râdeam...

Ce limpede râdeam când am venit aici...
Sub pielea curată îmi jucau
Mușchi de fiară tânără,
Nesupusă...
În ochi îmi luceau constelații îndepărtate,
Buzele aveau gust de amare cireșe...
Plopilor mă închinam
Precum se închină unii icoanelor...
Secretele lumii le dezghiocam
Din miezul fierbinte al poamelor...
Ce limpede visam când am venit aici,
Și azi nu mai recunosc nimic din jur...
Nici în oglinda ochilor tăi nu mă mai recunosc...
Cântecele mele, șoptite pentru tine,
Le-a spălat ploaia, risipindu-le prin țărână,
Și au răsărit deasupra lor ierburi, ghiociei,
Și vântul le murmură-ntr-o limbă bătrână...
Spirala stelelor s-a îndepărtat, pâlând,
În iazuri s-a înecat, de mult, luna, coclind...
Mușchii de fiară zvâcnesc tot mai rar...
Arsura soarelui s-a stins, închisă-n felinar...

Doar prin aer se aud bateri de aripi...
Sunt porumbeii, sau poate
Îngeri trecând...

Așteptând primăvara...

Deși lupii toamnei își sticlesc
Ochii galbeni-roșcați
Pe toate aleile cerului,
Tare îmi mai doresc să ne jucăm iarăși
De-a livezile...
Tu, plină de toate roadele pământului
Precum grădina Hesperidelor,
Eu-stingher gutui sărutat de brumă,
Împletindu-ne crengile
Într-un curcubeu de rouă...
Să ne lăsăm degetele să alunece
Pe coapsa primăverii,
Arcuită de subterane patimi gata să erupă,
Ca pe clapele unui pian de ceață...
Și să ne regăsim într-un alb mesteacăn
Așteptând în pâlâietoarele înmuguriri
Securea de aur a soarelui
Să ne graveze
Total și definitiv
În icoane pe aripă de fluturi...

Toamna cu buza amară

Am împins cu amândouă mâinile
Inima înapoi în piept, de afară...
Dar ea, zăluda, n-a mai încăput...
Venise iar toamna cu buza amară,
Și frunzele toate din nou m-au durut...

La geam pițigoii frământă o rază
Ascunsă sub brumă ca cerul sub fân...
E noapte și ziua, e noapte-amiază,
Îmi stingi felinarul și-mi spui să rămân.

La tine e vară, și foșnetul mării
Îți saltă covorul corăbii în larg...
Mă leg de catargul cădelniță-al lustrei,
Umbrela iubirii spre frunte o trag...

Aleile plâng peste răni de castani...
Poate să plouă de-acum, nu-mi mai pasă !
Vitrării de rouă ne urcă prin ani,
Lumina-n rotunde felii stă pe masă !

*

Am împins cu amândouă mâinile
Inima înapoi în piept, de afară...
Dar ea, zăluda, n-a mai încăput...
Venise iar toamna cu buza amară,
Și frunzele toate din nou m-au durut ...

Miezul lucrurilor

Atunci când
Petalele de fum ale zilei

Mi s-au scuturat deja pe pleoape,
Visez în noapte
Șiruri nesfârșite de cărți,
Tomuri uriașe, frumos legate,
În care stă închisă
Nesfârșita înțelepciune a Lumii,
Și o nostalgică tristețe mă încercă...
-Doamne, n-am să pot niciodată
Să le citesc pe toate...
Atunci când
Aripa de fluture a zilei
Și-a risipit polenul greu
Prin genele mele,
Visez câmpuri fără de hotar
Pline de flori
Smălțuite în toate culorile curcubeului,
Și o dulce tristețe mă cuprinde
-Doamne, n-am să ajung niciodată
Să le miros parfumul vrăjit
La ale Tale toate minuni...
Atunci când
Veșmântul de înger trudit al zilei
Îmi acoperă ochii,
Visez în noapte
Terasele ca niște trepte
Cu pomi încărcăți de roade,
Și din loc în loc
Grămezile ascuțite ale cojilor de nucă
Pe care Viața m-a așezat
Cu genunchii,
Pe bună-dreptate
Sau pe mai puțină bună-dreptate,
Și mă gândesc, Doamne,
Că fructele Livezilor Tale
Prea au multă coajă !
Și totuși, mă trezesc zâmbind...
Pentru că mulți nici nu știu
Că au și miez...

Perspectivă

Râcâind lumina de pe ziduri de templu
Doar cu tâmpla stângă,
Din lacrima străvezie ca o prelungire a inimii
Hotărât să-ți clădesc un sfeșnic de argint orbitor
În care să te zidesc
Total și definitiv
Ca pe o ultimă fereastră
Larg deschisă spre necuprinsul Mării,
Spre nemărginirea stelelor,
Spre misterul verde al ierbii,
Vine clipa inevitabilă
A unui pas în spate
Pentru a avea o limpede perspectivă...
Și atunci mă trezesc
Înconjurat și gata să mă sufoc
Sub năvala curioșilor îngeri,
Jucând șah cu umbra mea
La umbra umbrei tale

Deosebire

Tocmai învățam să sar
Eternitatea
Ca pe o băltoacă cu apa tulburată
De lacrimile prefăcute ale florilor
Aninate cu capul în jos
De buza prăpastiei,
Când zâmbetul tău a trecut prin mine
Cu viteza unui glonț
De calibrul 45...
Și m-am simțit deodată
Ca un râu fără maluri,
Ca o gară ce aleargă bezmetică
După un tren etern întârziat,
Precum templul invadat de șobolani
-Zei trufași și blânzi
Ronțain picioarele de marțipan
Ale Colosului Disperării
Ce se prăbușește cu un sunet dogit...
Și de-atunci, din clipa aceea, nu ne mai deosebește
Nimic,
Dar nimic,
De acea tufă de măceș
Înflorită brusc
Într-o dimineață ploioasă...

**Am împins cu
amândouă
mâinile
Inima înapoi
în piept, de
afară...
Dar ea,
zăluda, n-a
mai încăput...
Venise iar
toamna cu
buza amară,
Și frunzele
toate din nou
m-au durut ...**

poesis

Leonid Dragomir

Un mistic
al timpului nostru

acesteia întunecate și căzute? Dumnezeu ne caută și ne iubește necondiționat, dar noi fugim sau dacă rămânem acasă uităm iubirea mai presus de orice merite, care ne este oferită. Tema centrală a cărții este convertirea, în sensul de revenire acasă prin înțelegerea faptului că Dumnezeu ne iubește mai presus de meritele sau greșelile noastre. Pare atât de simplu, aproape la îndemână, însă așa cum arată Nouwen, dezvăluindu-ne meandrele sufletului care caută iubirea și totodată o refuză, nu e deloc ușor. *Fiul risipitor. Povestea unei întoarceri acasă* nu este o carte scrisă din cărți, deși există referințe la scrieri, și nici una scrisă ca scop în sine. Cuvintele sale trimit spre un dincolo, spre, spune autorul, "o prezență mai cuprinzătoare, mai adâncă și mai frumoasă decât ne-am putea închipui".

Henri J. M. Nouwen s-a născut în Olanda, dar a trăit cea mai mare parte a vieții în SUA și Canada, a predat la universități prestigioase precum Yale sau Harvard, a scris cărți de succes despre religie și spiritualitate, apoi s-a retras într-o comunitate de îngrijire a persoanelor cu handicap fizic și mental sever de lângă Toronto. Renunțarea la strălucita carieră academică s-a produs în urma unui eveniment care privit din exterior pare banal, insignifiant: privirea unui poster ce reproducea o parte a tabloului lui Rembrandt, *Întoarcerea fiului risipitor*. Este vorba de scena în care tatăl, bătrân și aprape orb, îmbrăcat într-o mantie roșie își primește fiul întors acasă, înfometat și zdrențaros. (Scena

este reprodusă pe prima copertă a cărții autorului olandez, *Fiul risipitor. Povestea unei întoarceri acasă*, apărută în 2017 la editura Humanitas, în traducerea Monicăi Broșteanu. Înăuntrul cărții sunt reproduse alb-negru atât tabloul integral, cât și alte pânze ale maestrului). De aici urmează o foarte intensă meditație desfășurată pe parcursul multor ani asupra tabloului rembrandtian, pe care a reușit să-l vadă, grație unei conjuncturi destinate, la muzeul Ermitaj din, pe atunci, Leningrad.

Nouwen se identifică pe rând cu fiul risipitor revenit acasă după ce și-a cheltuit toată moștenirea pe care i-o ceruse tatălui în destrăbălare, dar și cu fratele acestuia, care rămas cuminte acasă își manifestă însă resentimentele atunci când tatăl sărbătorește revenirea fiului, "mort și înviat", "pierdut și aflat", cum spune parabola hristică. Pendulând între parabola zisă de Isus fariseilor și tabloul lui Rembrandt, privirea lui Nouwen descoperă corespondențe subtile și profunde, asemănări dar și diferențe revelatoare. "Nu-mi dau seama, scrie el, dacă parabola mă ajută să văd noi aspecte ale tabloului sau dacă tabloul mă ajută să descopăr aspecte ale parabolei".

Am citit multe și interesante comentarii la această extraordinară poveste, dar n-am mai întâlnit o trăire spirituală atât de intensă, o asumare atât de personală a mesajului ei precum acesta. În viziunea lui Nouwen, ea concentrează toată istoria mântuirii iar finalul ei deschis, căci nu ni se spune ce s-a întâmplat mai departe cu niciunul dintre cele trei personaje principale (în tablou sunt mai multe), ne pune în față opțiunea fundamentală: să acceptăm iubirea lui Dumnezeu și să devenim fii ai luminii sau să rămânem ai lumii

Petru Pistol

Diortosiri

Moto-ul: „... că nu este nici o gramă / Din a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă” (*Levantul*).

Cum se amuză
clasiștii

Culinare tantum

(„exclusiv
despre bucătărie”)

Saturați de speculații teoretice pe Homer, câțiva clasiștii mai curioși și-au zis ce ar fi dacă și-ar procura ei, cu textul în față, o masă în meniu homeric. Zis și făcut. Rezultatul: au luat cu asalt toaleta mai abitir decât zidurile Troiei.

Au înțeles astfel neșansa de a-ți proiecta destin mare în vremuri meschine. Unde sunt vremurile de altădată...

Amuzament pedant

Într-un conclave clasicist, un împătimit după *Eneida* zice că aici și-ar găsi ecou orice fapt din realitatea vieții.

- Spune-mi, dumneata, îi răspunde amfitrioana, unde găsești în *Eneida* vorbindu-se despre suferințele pe care le îndură elevul?

- „Infandum, regina, iubes renovare dolorem” (N)

(Eneas, eroul troian, naufragiat în Cartagina, este primit de regină la palat. Invitat să povestească suferințele de pe urmă ale Troiei, el începe astfel: „Îmi poruncești, regină, să reînnoiesc durerea de nespus”, *Eneida*, II,3.)

Amuzament pastoral

Pe o altă coordonată geografică, un grup cucernic de clasiciste, urcând pe jos – preludiu pietist – de la Mănăstirea Bistrița la Arnota, observă că poteca fusese frecventată de niște capre care lăsaseră semne ale prezenței lor: căcărezele. Din grup o voce recită cu alean bucolic: *Tityre, tu patulae recubans sub tegmine fagi ...* (*Bucolica*, I, 1)(N).

(„Tityre, tu, stând culcat la umbra fagului răcoros...” În urma împroprietărilor veteranilor lui Augustus, mulți – printre care poetul însuși – își pierd proprietățile părintești, refugiindu-se. Aici problema este tratată bucolic: Tityrus este păstorul neatins de efectele desproprietății, el rămânând în hotarele proprii, în timp ce Moelibus trebuie să se refugieze. Vergiliu este în situație acestuia din urmă. Deși din cercurile apropiatilor lui Augustus, poetul scapă de furia veteranului, de-acum proprietar legal, luând-o la sănătoasa.

Numai că, pentru poet, închizându-i-se o Arcadie, se deschide o alta.)

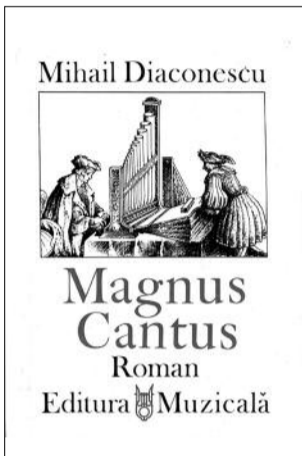
Saturați de speculații teoretice pe Homer, câțiva clasiștii mai curioși și-au zis ce ar fi dacă și-ar procura ei, cu textul în față, o masă în meniu homeric. Zis și făcut. Rezultatul: au luat cu asalt toaleta mai abitir decât zidurile Troiei. Au înțeles astfel neșansa de a-ți proiecta destin mare în vremuri meschine. Unde sunt vremurile de altădată...

actualitate

Mihail Diaconescu – 80

(n. 8 noiembrie 1937)

VOLUME PUBLICATE

Visele au contururi precise, Roman, Editura Pentru Literatură, București, 1963;

Culorile sângelui, Roman, Editura Cartea Românească, București, 1973;

Gib I. Mihăescu, Monografie critică, În colecția *Universitas*, Editura Minerva, București, 1973;

Die Farben des Blutes, Roman, Übersetzung aus dem Rumänischen von **Elga Oprescu**, Union Verlag, Berlin, 1976;

Adevărul retorului Lucaci, Roman, Editura Eminescu, București, 1977;

Umbrele nopții, Roman, Editura Cartea Românească, București, 1980;

Marele cântec, Roman, Editura Eminescu, București, 1980;

Călătoria spre zei, Roman, Editura Cartea Românească, București, 1982;

Speranța, Roman, Editura Eminescu, București, 1984; *Emissarâ*, Perevela na russkii iazâk **Natașa Bogdan**, *Biblioteka Rumâniia*, Bucharest, 1985;

Magnus Cantus, Roman, En francais par Anca Cosăceanu, Editura Muzicală, București, 1985.

Depărtarea și timpul, Roman, Editura Eminescu, București, 1986;

Marele cântec, Roman, Editura Muzicală, București, 1987;

Sacrificiul, Roman, Editura Cartea Românească, București, 1988;

Adevărul retorului Lucaci, Roman, În colecția *Columna*,

Editura Cartea Moldovenească, Chișinău, 1991;

Sacrificiul, Roman, Ediția a II-a, Vol. I, *Iluzia*, Prefața – *Drama opțiunii* de **Monica Joița**, Editura Ministerului de Interne, București, 1993;

Sacrificiul, Roman, Ediția a II-a, Vol. II, *Tenebrele*, Editura Ministerului de Interne, București, 1993;

Sacrificiul, Roman, Editia a II-a, Vol. III, *Lumina*, Editura Ministerului de Interne, București, 1993;

Speranța, Roman, Prefața – *Romanul Unirii* de **Monica Joița**, În colecția *Columna*, Editura Universitas, Chișinău, 1993;

Istorie și valori, Studii, comunicări, eseuri, articole, Editura Ministerului de Interne, București, 1994;

Speranța, Roman, Ediția a III-a, Editura Ministerului de Interne, București, 1996;

Prelegeri de estetica Ortodoxiei, Vol. I, *Teologie și estetică*, Editura Porto Franco, Galați, 1996;

Prelegeri de estetica Ortodoxiei, Vol. II, *Ipostazele artei*, Editura Porto Franco, Galați, 1996;

Istoria literaturii dacoromane, Editura Alcor Edim-pex, București, 1999;

Farmecul dialecticii și fenomenologia narativă, Editura Viitorul Românesc, București, 2001;

Antologie de literatură dacoromană. Texte comentate, Casa de Producție și Editură Corifeu, București, 2003;

Depărtarea și timpul, Roman, Ediția a II-a, Colecția *Biblioteca școlară*, Editura Litera Internațional, București – Chișinău, 2003;

Culorile sângelui, Roman, Ediția a II-a, *Postfață de Cristi Pantelimon*, Editura Alcor Edimpex, București, 2004;

Marele cântec, Roman, Ediția a III-a, Cu un argumentum de **Romică Moise** și un studiu introductiv *Romanul Pan Europei* de **Ilie Bădescu**, Editura Ministerului Internelor și Reformei Administrative, București, 2007;

Visele au contururi precise, Roman, Ediția a II-a, Editura Magic Print, Onești, 2007;

Nopți și neliniști, Pseudojurnal metafizic, Editura Magic Print, Onești, 2007;

Nopți și neliniști, Pseudojurnal metafizic, Ediția a II-a revizuită, Editura Magic Print, Onești, 2008.

Prelegeri de estetica Ortodoxiei, Ediția a II-a, Vol. I *Teologie și estetică*; Cu un studiu prefață *Filosofie, teologie și estetică în perspectiva rațiunii speculative*, de **Acad. Alexandru Surdu**, Carte tipărită cu binecuvântarea

Înaltpreasfințitului Teofan Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Mitropolia Moldovei și Bucovinei, Editura Doxologia, Iași, 2009

Prelegeri de estetica Ortodoxiei, Ediția a II-a, Vol. II *Ipostazele artei*; Carte tipărită cu binecuvântarea **Înaltpreasfințitului Teofan Mitropolitul Moldovei și Bucovinei**, Mitropolia Moldovei și Bucovinei, Editura Doxologia, Iași, 2009

Sacrificiul, Roman, Ediția a III-a, Cu studiu prefață *Amurgul unui imperiu de Ilie Bădescu*, Editura Magic Print, Onești, 2010

Lainici, Capodoperă a artei românești și europene, Se tipărește cu binecuvântarea **Î. P. S. Dr. Irineu Popa Arhiepiscop al Craiovei și Mitropolit al Olteniei**, Editura Evanghelistos, București, 2011

Istoria literaturii dacoromane, Ediția a II-a revizuită și adăugită, Carte tipărită cu binecuvântarea **Înaltpreasfințitului Irineu Arhiepiscop al Craiovei și Mitropolit al Olteniei**, Editura Fundației Internaționale „Mihai Eminescu”, București, 2013

Teologia ortodoxă și arta cuvântului, Introducere în teoria literaturii, Volumul I, *Aspecte generale, Perso-najul în literatură*, Carte tipărită cu binecuvântarea **Înaltpreasfințitului Teofan Mitropolitul Moldovei și Bucovinei**, Editura Doxologia, Iași, 2013

Teologia ortodoxă și arta cuvântului, Introducere în teoria literaturii, Volumul II, *Genul epic, Genul liric*, Carte tipărită cu binecuvântarea **Înaltpreasfințitului Teofan Mitropolitul Moldovei și Bucovinei**, Editura Doxologia, Iași, 2013

Teologia ortodoxă și arta cuvântului, Introducere în teoria literaturii, Volumul III, *Genul dramatic, Recep-tarea opere literare*, Carte tipărită cu binecuvântarea **Înaltpreasfințitului Teofan Mitropolitul Moldovei și Bucovinei**, Editura Doxologia, Iași, 2013

Serile la Vulturești, Nuvele și amintiri sentimentale, Volum publicat sub egida Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, București, 2015.

Dialoguri și meditații metafizice despre literatură, muzică și artele plastice, Volum publicat sub egida Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, București, 2015.

Serile la Vulturești, Nuvele și amintiri sentimentale, Ediția a II-a revizuită, Volum publicat sub egida Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, București, 2016.

Icoane din trecut și de azi. Portrete, evocări, mărturii, Editura Magic Print, Onești, 2017.

Bibliografie alcătuită de IONEL RADU QUINET

DESPRE MIHAIL DIACONESCU ȘI OPERA SA

TEXTE SELECTATE

Mihail Diaconescu este „cel mai important scriitor al spiritualității românești, începător al scrisului nostru viitor”.

PREOT ACAD. DUMITRU STĂNILOAE, 1989

„Din tematica atât de variată a romanului de inspirație istorică, Mihail Diaconescu a ales subiectele cele mai dificile: restituirea vieții și chipurilor *interioare* ale unor oameni de cultură (...). Mihail Diaconescu a trecut cu o exemplară siguranță acest examen extrem de dificil.”

VIRGIL CÂNDEA, 1978

„Suntem departe de cadrul romanului istoric de tip romantic. Sub privirea severă a prozatorului nu mai e loc pentru iluzii (...). Fără atenție și migală barocă la detalii, Mihail Diaconescu a schițat din linii sigure fresca dramatică a unei lumi.”

IOAN ADAM, 1978

„Toate aceste calități de excepție ni-l recomandă pe Mihail Diaconescu ca pe unul dintre prozatorii cei mai importanți ai literaturii române de azi și realizatorul unui nou tip de roman istoric, explorând zone inedite, într-un stil și cu mijloace absolut proprii și originale.”

ION ROTARU, 1982

„Pentru cei mai mulți dintre noi numele lui Mihail Diaconescu a devenit sinonim cu romanul istoric contemporan.”

MIRCEA POPA, 1983

„Prin veracitatea și noblețea mesajului, arhitectura compoziției și fluența narațiunii, în albiile paralele, romanul *Speranța* are toate șansele să rămână o piesă moderatoare a viziunii generației de astăzi asupra epocii care a premers nemijlocit formarea statului național român. Și aceasta nu înseamnă puțin lucru, pentru niciun romancier.”

CAMIL MUREȘAN, 1984

„Mihail Diaconescu este un romancier de forță, căruia îi priesc construcțiile masive, riguroase, cu structuri puternice și coloane solide de susținere, oferind asemenea arhitecturilor renașcentiste mari suprafețe pe care pot fi pictate scene de gen cu mulțimi pitorești din care se desprind numeroase personaje de plan apropiat. Deși aventura face parte din însăși substanța lumilor descrise, dând pete violente de culoare, accentul nu cade pe palpitantul întâmplărilor, ci pe aspectul lor moral, pe capacitatea evenimentelor de a determina în cugetul personajelor o profundă etică definitorie, în care autorul, fără a interveni direct, se implică cu toată forța lui morală.”

ALEXANDRU CONDEESCU, 1986

„Eroism și jertfire peste puterile lumii găsim mai peste tot în romanele lui Mihail Diaconescu (...) Sunt un eroism și o tărie de jertfă sub care toate puterile lumii cad și se spulberă”.

AUREL ION BRUMARU, 1987

„Mihail Diaconescu nu cade în ispita erudiției sterpe, a informației excesive și a contemporaneizării forțate, lăsând personajele să

se articuleze în cercul lumii lor cu armonioasă umanitate.”

AURELIU GOCI, 1987

„Marea Unire și-a aflat în Mihail Diaconescu un evocator la nivelul mării ei însemnătăți.”

FLORIN CONSTANTINIU, 1989

„Mihail Diaconescu pare a fi fost contemporan cu fiecare dintre personajele întinsei sale opere epice.”

HORIA BĂDESCU, 1989

„Așa cum Constantin Noica sau Lucian Blaga au creat instrumente filosofice speciale pentru cercetarea spiritului românesc, Mihail Diaconescu consideră că romanul istoric, impunând un raport special între realitate și ficțiune, este o modalitate exemplară pentru acest proiect de supremă miză. Căci, la toți marii scriitori români revine ca o obsesie preocuparea pentru spiritul național, pentru tradiție, pentru istorie.”

MONICA JOIȚA, 1993

„Opera domnului Mihail Diaconescu a impus o problematică aparte, o concepție asupra timpului și locului în care trăim, dar îndeosebi asupra datoriei morale a creatorilor de cultură față de țara aceasta și față de poporul român. În fond, el este un scriitor erudit și un est est rafinat întregit de un moralist (...).

Prin îmbinarea vocației epice cu erudiția științifică și rafinamentul interpretărilor